

بررسی تأثیر مؤلفه‌های روانشناختی بر میزان رفتار کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی دانشگاه
رازی کرمانشاه

Study of impact of psychological components on agricultural students'
entrepreneurial behavior, Razi University of Kermanshah

سمیره صی محمدی^۱، فاطمه قربانی پیرعلیده^۲، مهسا سعدوندی^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۱/۱۷

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۵/۹

چکیده

کارآفرینی می‌تواند به عنوان یک مدل توسعه‌ی اقتصادی در جوامع روستایی در نظر گرفته شود. لذا کارآفرینی و خوداشتغالی دانش‌آموختگان کشاورزی در روستا از جمله مهم‌ترین سیاست‌های نظام آموزش عالی کشاورزی کشور است و از آن جایی که ویژگی‌ها و صلاحیت‌های افراد بر رفتار کارآفرینانه‌ی آنان مؤثر است، بنابراین تحقیق حاضر با هدف بررسی تأثیر مؤلفه‌های روانشناختی بر میزان رفتار کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی به انجام رسید. جامعه‌ی مورد مطالعه دانشجویان سال آخر رشته مهندسی کشاورزی مقطع کارشناسی دانشگاه رازی بودند که ۱۶۰ نفر از آنان با روش نمونه‌گیری تصادفی سیستماتیک انتخاب شدند. روایی پرسشنامه با کمک پانل متخصصان و پایایی آن با مقدار ضریب آلفای کرونباخ (۰/۸۲) تأیید شد. نتایج نشان داد که نیت کارآفرینی در اکثر دانشجویان متوسط است (۷۶/۲۵ درصد). بر اساس شاخص‌های برازندگی، متغیرهای به کار رفته در پژوهش (روحیه‌ی توفیق‌طلبی، اراده، کنترل درونی، استقلال‌طلبی، خلاقیت و ریسک‌پذیری) مدل مناسبی برای تبیین تأثیر مؤلفه‌های روانشناختی بر میزان رفتار کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی است. بر اساس مدل رگرسیونی نیز متغیرهای اراده و کنترل درونی می‌توانند ۴۷ درصد از تغییرات نیت کارآفرینی را تبیین کنند. بازمینی برنامه‌های آموزش عالی، برگزاری دوره‌ها و کارگاه‌های تخصصی، انتخاب شیوه‌های مناسب تدریس و تشکیل گروه‌های تحقیقاتی در حوزه‌ی کارآفرینی توصیه می‌گردد.

واژه‌های کلیدی: مؤلفه‌های روانشناختی، رفتار کارآفرینانه، مدل آجزن، مدل‌سازی معادله‌ی ساختاری

مقدمه و بررسی منابع

^۱ مدرس گروه کارآفرینی و توسعه روستایی، دانشکده کشاورزی دانشگاه ایلام، نویسنده مسئول "saymohammadi@yahoo.com"

^۲ دانشجوی دکتری ترویج و آموزش کشاورزی پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه رازی، کرمانشاه

^۳ دانشجوی دکتری آموزش کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس، تهران

کشاورزی نیرو محرکه اقتصادی و تضمین کننده امنیت غذایی و سیاسی کشور نیز می‌باشد ولی با نگاهی به وضعیت شغلی دانش‌آموختگان کشاورزی می‌توان دریافت که همچنان نرخ بیکاری در این طیف از دانش‌آموختگان بیشتر است (Barani, 2010). اما آنچه مسلم است و باید بیش از هر اقدام اقتصادی و اجتماعی دیگری مورد توجه جدی مسئولان و کارگزاران اداره‌ی امور کشور قرار گیرد، اقدام در پذیرش، چگونگی یافتن و اعمال روش‌های کارا برای ایجاد و تغییر جهت گیری دانشگاه‌ها به سوی عملی کردن علم و نتایج تحقیقات است (Farshad et al., 2008). بسیاری از کشورها همچون ایالات متحده، کشورهای اروپایی، کشورهای جنوب شرق آسیا، چین و برخی از کشورهای آمریکای لاتین از جمله راه‌حل‌های برون‌رفت از این بحران را در محور کارآفرینی یافته‌اند (Moghimi, 2004).

فرهنگ لغت «وبستر» کارآفرین را کسی می‌داند که متعهد می‌شود مخاطره‌های یک فعالیت اقتصادی را سازماندهی، اداره و تقبل کند (Mirza Mohammadi et al., 2009). کارآفرین شخص است، در حالی که کارآفرینی یک فرآیند است. کارآفرینی فرآیند خلاق در استفاده از منابع و سازماندهی آن‌ها برای نیازهای اشخاص است (Jarvis et al., 1991).

در کشور ما نیز کارآفرینی در بخش کشاورزی و در روستاها یکی از مؤثرترین راهکارهای ایجاد اشتغال فارغ‌التحصیلان دانشگاهی این رشته است و از طرف دیگر، تأثیر بسزایی را در اقتصاد جامعه‌ی روستایی و بهبود معیشت روستائیان دارد. از طرفی روستاها نیز به علت داشتن منابع طبیعی و انسانی بی‌شمار می‌توانند زمینه‌ساز ظهور بسیاری از حرفه‌های نو و کارآفرینانه گردند (Chrisman et al., 2003). یافته‌های علمی نیز نشان می‌دهد که با گسترش و توسعه‌ی کارآفرینی در مناطق روستایی، زمینه‌ی بهره‌مندی روستائیان از کالاها و خدمات رو به فزونی می‌گذارد و در نهایت، رشد اقتصادی و متعاقب آن توسعه‌ی روستایی محقق می‌شود (Bantel & Jackson, 2000). بنابراین کارآفرینی به عنوان یک مدل توسعه‌ی اقتصادی می‌تواند در جوامع روستایی به وسیله‌ی افزایش شغل و درآمد، ایجاد ثروت و بهبود کیفیت زندگی و جلوگیری از مهاجرت روستائیان مؤثر باشد. همچنین کارآفرینی به عنوان یک رهیافت، جوانان و خانواده‌های جوان را به مناطق روستایی جذب کرده و سبب توسعه‌ی روستایی و به تبع آن پایداری روستایی می‌گردد (Rural Development, 2007).

کارآفرینی بهترین و بهره‌ورترین نوع اشتغال‌زایی و افزایش درآمد مردم روستایی است تا آنجایی که اقتصاددانان کارآفرینی در سطح روستاها را مهم‌ترین عامل توسعه‌ی اقتصادی دانسته و سیاست‌مداران آن را یک راهبرد کلیدی برای جلوگیری از اغتشاشات در روستاها می‌دانند همچنین کشاورزان و روستائیان آن را ابزاری برای بهبود درآمد خویش و زنان نیز آن را امکانی برای ایجاد اشتغال خود در مجاورت محل سکونتشان که می‌تواند خودکفایی، استقلال مالی و کاستن از نیازهای اجتماعی آنان را در پی داشته باشد، در نظر می‌گیرند (Laukkanen, 2003).

در نتیجه با توجه به اهمیت کارآفرینی در سطح روستاها، ایجاد اشتغال در روستاها یکی از مهم‌ترین سیاست‌ها در برنامه‌های آموزش عالی کشاورزی است، به گونه‌ای که صاحب‌نظران مختلف بر این باورند که در صورت ایجاد نگرش مثبت و افزایش گرایش دانش‌آموختگان رشته‌های کشاورزی، کارایی عملیاتی آنان افزایش

یافته و میزان بیکاری تا حدود زیادی کاهش خواهد یافت (Tabaraei & Ghasemi, 2007). اما در بیشتر مواقع، اشتغال و آغاز به کار دانش آموختگان دانشگاهی با خطر کردن همراه بوده و ضروری است تا با آموزش استانداردهای لازم، به ویژه قابلیت‌ها و صلاحیت‌های کارآفرینی در آنان ایجاد و تقویت شود (Hisrich & Peters, 2002). تحقق این امر موجب می‌شود دانشجویان علاوه بر کسب دانش فنی کشاورزی با دانش کارآفرینی نیز آشنا شده و تداوم این فرآیند موجب کسب قابلیت‌ها و مهارت‌های کارآفرینی در دانشجویان گردد. در واقع کارآفرینی نیز قابلیت‌ها و شایستگی‌هایی را برای افراد فراهم می‌کند که آنان را قادر می‌سازد تا یک شغل یا کسب و کار جدید را به طور موفقیت‌آمیزی آغاز و اجرا کنند (Bosompem et al., 2013). البته یادآوری این نکته ضروری است که کارآفرینان دارای قابلیت‌های پرشماری هستند (Zali, 2005., Pourdariani, 2005., et al., 2007).

با شروع دهه ۱۹۸۰ (دهه‌ی کارآفرینی) موجی از مقالات و آثار در کشورهای توسعه یافته، در راستای تمرکز بر ویژگی‌ها و خصیصه‌های شخصیتی کارآفرینان، این پرسش را مطرح ساختند که «آیا شما از جوهره لازم برای کارآفرین شدن برخوردار هستید؟» این آثار در واقع در پی آن بودند تا ویژگی‌های مهم کارآفرینان را توصیف کنند. برخی از صاحب‌نظران نیز آزمون‌هایی را به منظور ارزیابی قابلیت‌های افراد در زمینه کارآفرین شدن طراحی کردند (Masoodnia, 2008).

مطالعات مختلفی به بررسی ویژگی‌های کارآفرینان پرداخته‌اند تا با ارتقای زمینه‌های این ویژگی‌ها دانشجویان کارآفرینی وارد بازار کار شوند. غالب صاحب‌نظران کارآفرینی در قرن بیستم شش قابلیت اصلی خلاقیت، ریسک‌پذیری، کنترل درونی، استقلال طلبی، انگیزه‌ی پیشرفت (روحیه‌ی توفیق طلبی)، اراده (تحمل ابهام) را به عنوان ویژگی‌های اساسی افراد کارآفرین برشمرده‌اند و معتقدند که این ویژگی‌ها بر رفتار کارآفرینانه‌ی افراد کارآفرین مؤثر هستند (Schermerhon, 2005., Zali et al., 2007., Pourdariani, 2005). این ویژگی‌ها را می‌توان به صورت زیر عنوان نمود:

خلاقیت^۱: به کارگیری توانایی‌های ذهنی برای ایجاد یک مفهوم جدید، فکر و ایده‌ی متمایز است. پوررجب (Poor Rajab, 2013) به نقل از پرداخت‌چی می‌نویسد خلاقیت به عنوان خلق ایده‌های جدیدی که مفید و با ارزش باشند و نوآوری نتیجه خلاقیت و استفاده مؤثر از ایده‌هایی است که بیش تر بر تولید و خدمات تأکید دارند. نوآوری ویژگی اصلی کارآفرینی و خلاقیت، هسته اصلی فعالیت‌های کارآفرینانه به شمار می‌آید. کارآفرینی نتیجه‌ی نظام‌مند فرآیند به کارگیری خلاقیت و نوآوری به منظور استفاده از فرصت‌ها و نیازها در بازار می‌باشد.

ریسک‌پذیری^۲: ریسک‌پذیری به معنای پذیرش مخاطره‌هایی است که می‌توانند با کشمکش‌های شخصی و درونی مهار شوند و تحت کنترل درآیند (Moradi et al., 2012).

^۱. Creativity

^۲. Risk Taking Propensity

کنترل درونی^۱: افرادی که دارای ویژگی کانون کنترل درونی هستند رویدادهای زندگی را به نتایج برنامه‌ریزی‌ها و تلاش‌های پیگیر خود نه عوامل محیطی نسبت می‌دهند (Stewart et al., 1998).

استقلال طلبی^۲: این ویژگی به عنوان نیروی برانگیزاننده است و با مرکز کنترل درونی ارتباط دارد.

انگیزه‌ی پیشرفت (روحیه‌ی توفیقی طلبی)^۳: بیانگر تمایل فرد به کسب هدف بر اساس مجموعه‌ای از عالی‌ترین معیارها است (Landstrom, 2005). این روحیه به عنوان محرک درونی به حساب می‌آید.

اراده (تحمل ابهام)^۴: توانایی ادامه‌ی حیات با داشتن اطلاعات ناقص درباره‌ی محیط و تمایل داشتن به فعالیت مستقل، بدون آن که فرد بداند موفق می‌شود یا خیر، به نظر می‌رسد که این ویژگی در کارآفرینان نسبت به سایر افراد بیشتر باشد (Moradi et al., 2012).

کونولی (Connolly, 1986) در ۱۹۸۶ با جمع بندی آرای نظریه پردازانی که با تمرکز بر ویژگی‌های شخصیتی، کارآفرینی را مورد مطالعه قرار دادند، شانزده ویژگی شخصیتی برای کارآفرینان ارائه کرده است: آن‌ها به وسیله پول برانگیخته نمی‌شوند، نیازمند موفقیت بالا ولی قدرت پایین هستند، به گونه‌ای مغناطیسی دیگران را به سوی اندیشه‌هایشان جذب می‌کنند، در آغاز علاقه مند به کسب و کار نیستند، غالباً از درون برانگیخته می‌شوند، زمانی که سایرین از آنان به عنوان شورشی یا سخت گیر یاد می‌کنند مصمم تر می‌شوند، به سختی اقتدار را می‌پذیرند، نیاز بالایی به استقلال دارند، متفکران بسیار انعطاف‌پذیری هستند که به راحتی از یک سبک حل مسأله عقلانی^۵ به یک سبک حل مسأله شهودی^۶ تغییر موضع می‌دهند، در عین واقع‌بینی زیاد از حس اضطرار و فوریت نیز برخوردارند، بیش تر جذب چالش می‌شوند تا مخاطره و ریسک، بیش تر به نتایج نظر دارند تا سعی و تلاش، خود را نیازمند به بازخورد و شناخت مکرر می‌بینند، دانش سنتی و آنچه نهادها انجام می‌دهند را به چالش فرا می‌خوانند، از سلامت و هوشیاری بالا برخوردارند، و بالاخره، سبقت جویند و موفق به تغییر می‌شوند.

در مطالعه‌ای که به منظور بررسی رابطه‌ی ویژگی‌های شخصیتی با تمایل به کارآفرینی در بین زنان شاغل در سازمان‌ها و ادارات دولتی شهر شیراز به انجام رسید نتایج نشان داد که بین ویژگی‌های شخصیتی زنان با تمایل آن‌ها به کارآفرینی رابطه‌ی معناداری وجود دارد (Mohammadi et al., 2011). همچنین در مطالعه‌ی چراغی و اشراقی سامانی (Cheraghi & Eshraghi Samani, 2015) دارا بودن سرمایه‌ی اولیه، گذراندن دوره‌های آموزشی کسب مهارت کارآفرینی، ریسک‌پذیری، استقلال طلبی، شرایط فرهنگی و اجتماعی و نگرش نسبت به کارآفرینی بر احتمال کارآفرینی زنان عشایر استان ایلام مؤثر شناخته شده‌اند.

در تحقیقی که به بررسی ارتباط بین عملکرد سازمانی و مهارت‌های کارآفرینی مدیران محلی روستایی در استان قزوین به انجام رسید نتایج نشان داد که مهارت کارآفرینی دهیاران مورد مطالعه در حد متوسط (۳/۲۴) است.

^۱ . Internal of Control

^۲ . Need for Independence

^۳ . Need for Achievement

^۴ . Ambiguity Tolerance

^۵ . rational problem

^۶ . solving style

همچنین بین مهارت های کارآفرینی و عملکرد دهیاری ها، سطح تحصیلات، میزان مشارکت در فعالیت های اجتماعی، شرکت در دوره های آموزشی دهیاران، درآمد کارآفرین و خانواده ای او و نیز میزان تعامل با نهادها و سازمان های مرتبط ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد (Darban Astane et al., 2012). در مطالعه ای با عنوان « میزان کارآفرینی دانش آموختگان در عرصه ی نشریات و مطبوعات شهر تهران»، نتایج نشان داد که بین کارآفرینی و دوره های آموزش مهارت های فردی، انگیزه ی پیشرفت، ریسک پذیری، نیاز به موفقیت و خلاقیت رابطه ی معناداری وجود دارد (Kalantari et al., 2004).

مطالعه ی صورت گرفته در بین دانشجویان سال آخر دانشکده ی کشاورزی در دانشگاه تهران نشان داد که متغیرهای به کارگیری روش های توسعه ی آموزش کارآفرینی در دانشگاه، درآمد ماهیانه خانواده، سن، روحیه ی کارآفرینی و سطح تحصیلات پدر ۲۶ درصد از تغییرات مهارت های کارآفرینی دانشجویان را پیش بینی می کند (Hosseini & Azizi, 2007).

مطابق نتایج نظرسنجی از ۲۸۴۳ نفر از دانشجویان دانشگاه مازندران، در حدود ۲۱ درصد دارای ویژگی های کارآفرینی هستند. میانگین امتیاز کلی دانشجویانی که دارای ویژگی کارآفرینی بودند، برابر ۳۹/۶۷ و برای دانشجویان غیر کارآفرین برابر با ۲۹/۸۹ بود که با حداقل میانگین قابل قبول (۳۷ امتیاز) تفاوت فاحشی را دارد. از سوی دیگر، مقایسه هر یک از ویژگی های پنجگانه کارآفرینی نشان می دهد که ویژگی عزم و اراده (با میانگین ۷/۸) در مقایسه با سایر خصیصه ها بیشتر در نزد دانشجویان این دانشگاه ملاحظه می شود. امتیاز ویژگی های توفیق طلبی، استقلال طلبی، خطرپذیری و خلاقیت دانشجویان، فاصله کمی با حداقل امتیاز قابل قبول دارند (Zali et al., 2007).

نتایج مطالعه ای در دانشگاه شهید چمران اهواز نشان داد که بین انگیزه پیشرفت و خلاقیت با کارآفرینی دانشجویان رابطه ی معنی داری وجود دارد (Bromand Nasab, 2003). در مطالعه ای در دانشگاه اصفهان در رابطه با بررسی قابلیت های کارآفرینی دانشجویان، نتایج نشان داد که قابلیت های کارآفرینی دانشجویان در زمینه ی استقلال طلبی، کنترل درونی، انگیزه ی پیشرفت و خلاقیت بالاتر از حد میانگین و نمرات ریسک پذیری از متوسط نمره ی معیار پایین تر است. همچنین آموزش های دانشگاهی در پرورش ویژگی های کارآفرینی دانشجویان مؤثر نبوده است (Badri et al., 2006).

در مطالعه ی دیگری که در دانشگاه پیام نور اراک به انجام رسید همان نتایج مطالعه ی بالا به دست آمد. محقق می نویسد قابلیت های کارآفرینی دانشجویان در زمینه ی استقلال طلبی، کنترل درونی، انگیزه ی پیشرفت و خلاقیت بالاتر از حد میانگین و نمره ی ریسک پذیری آنان از میانگین پایین تر بوده است و همچنین آموزش های دانشگاهی در پرورش ویژگی های کارآفرینی دانشجویان مؤثر نبوده است (Ghafari, 2009).

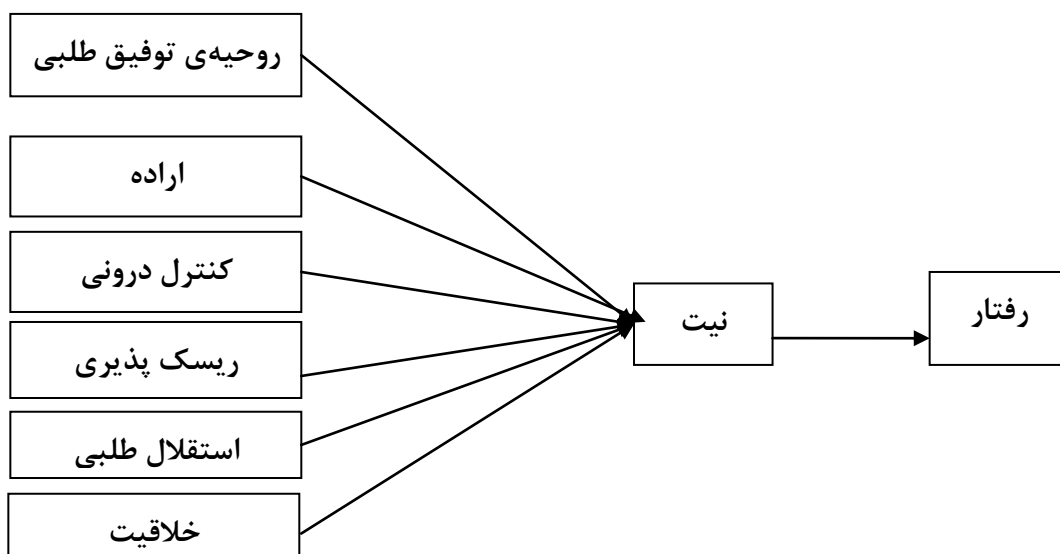
در تحقیقی در دانشگاه سمنان نیز نتایج نشان داد که بین دانشکده های مختلف از نظر نمره ی ویژگی های شخصیتی (ریسک پذیری، کانون کنترل، نیاز به موفقیت، سلامت فکری، عملگرایی، تحمل ابهام، رؤیا پردازی و چالش طلبی) تفاوت معنی داری وجود ندارد. بر اساس نتایج تحقیق نمره ی نهایی دانشجویان دانشکده ی دامپزشکی در

دامنه‌ی ضعیف قرار دارد، همچنین هیچ کدام از دانشکده‌ها نمره‌ی کارآفرینی بسیار قوی را به دست نیاوردند (Fiez & Safaei, 2010).

نتایج تحقیق در میان دانشجویان تحصیلات تکمیلی پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران نشان داد که در بین متغیرهای مربوط به عوامل روانشناختی تأثیر گذار بر روحیه‌ی کارآفرینی به ترتیب سخت کوشی و تلاش مداوم، اعتماد به نفس و خودباوری و آینده نگر بودن دارای بیشترین تأثیر و حمایت مادی و معنوی از طرف خانواده، توان ایجاد انگیزه در دیگران و تجربه‌ی فردی دارای کمترین تأثیر در ایجاد روحیه‌ی کارآفرینی بوده است (Ghasemi & Asadi, 2010).

به منظور واکاوی تأثیر مولفه‌های روانشناختی بر میزان رفتار کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی می‌توان از مدل رفتار برنامه‌ریزی شده آجزن استفاده نمودند. مدل رفتار برنامه‌ریزی شده آجزن در زمینه‌های گوناگونی به کار گرفته شده است و نسبت به مدل‌های دیگر، نیت کارآفرینانه را با جزئیات بیشتر و دقیق‌تر مورد بررسی قرار می‌دهد. بر اساس مدل آجزن نیت خود تابعی از نگرش نسبت به عمل، هنجارهای ذهنی و باور به خودکارآمدی است و در شکل‌گیری رفتار نهایی نقش بسزایی دارد (Ajzen, 1991). نیت کارآفرینی را می‌توان عاملی مؤثر بر رفتار کارآفرینانه یا تصمیم برای کارآفرین بودن قلمداد کرد (Moriano & Gorgievski, 2007).

آنچه که واضح و مبرهن است این که با بهره‌گیری از مدل‌های مبتنی بر نیت به عنوان ابزار مناسب برای توضیح و تفسیر شکل‌گیری نیت کارآفرینانه و رفتار کارآفرین، در مجموع این امکان فراهم می‌شود که از آن به شکل یک چارچوب مناسب برای اندازه‌گیری اثر مؤلفه‌های روانشناختی بر نیت و رفتار کارآفرینانه در آموزش عالی بهره‌گرفت. از این رو، چارچوب مفهومی تحقیق حاضر در شکل ۱ ترسیم شده و هدف کلی این تحقیق نیز، بررسی تأثیر مولفه‌های روانشناختی بر میزان رفتار کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی با بهره‌گیری از مدل آجزن با تأکید بر رویکرد مدلسازی معادلات ساختاری است (شکل ۱).

شکل ۱- مدل مفهومی پژوهش

Figure 1- Conceptual Model of Research

مواد و روش ها

تحقیق حاضر از نظر ماهیت از نوع پژوهش های کمی و از نظر هدف کاربردی است؛ روش تحقیق به لحاظ دستیابی به حقایق و داده پردازی، توصیفی - همبستگی است و با توجه به محدوده ی تحقیق، طرح مورد استفاده در این مطالعه مقطعی می باشد. بر اساس جدول بارتلت و همکاران (Bartlett et al, 2001) حجم نمونه ۱۶۰ نفر برآورد شد. حجم نمونه در این تحقیق را دانشجویان سال آخر رشته مهندسی کشاورزی مقطع کارشناسی دانشکده کشاورزی دانشگاه رازی تشکیل داده اند که با روش نمونه گیری تصادفی سیستماتیک انتخاب شدند. جهت جمع آوری داده ها از پرسشنامه ی محقق ساخته استفاده شد. روایی پرسشنامه با کمک از پانل متخصصان تأیید شد. ضریب آلفای کرونباخ به منظور تشخیص پایایی پرسشنامه محاسبه گردید که مقدار آن ۰/۸۲ به دست آمد و ضریب اعتبار مناسبی می باشد. به منظور بررسی چارچوب مفهومی پژوهش از روش مدلسازی معادله ساختاری و نرم افزار SPSS 16 و Amos 18 استفاده شد.

نتیجه گیری کلی

حدود ۵۹ درصد از افراد مورد مطالعه را زنان و مابقی (۴۱ درصد) را مردان تشکیل دادند. میانگین سنی افراد مورد بررسی ۲۱/۵ به دست آمد. از نمونه های مورد بررسی پرسیده شده بود که آیا دارای مهارت خاصی هستند که اکثر آنان (۹۵ نفر) پاسخ مثبت به آن دادند و ۶۵ نفر نیز گفته اند که دارای مهارت خاصی نبودند. از سوی دیگر در حالی که اکثر پاسخگویان (۸۸ نفر) گفته اند که تا به حال کسب و کاری را راه اندازی نکرده اند اما اکثر آنان (حدود ۹۱ نفر) تمایل زیادی به راه اندازی کسب و کار جدید دارند.

نیت کارآفرینی دانشجویان مورد مطالعه نیز مورد بررسی قرار گرفت که نتایج حاصله از آن نشان می دهد، حدود ۱۰۹ نفر از دانشجویان مورد مطالعه نیت کارآفرینی در حد متوسط، ۳۸ نفر دارای نیت کارآفرینی قوی و ۱۳ نفر نیز نیت کارآفرینی ضعیف داشته اند (جدول ۱).

جدول ۱- توزیع فراوانی نیت کارآفرینی دانشجویان
Table 1- Distribution of entrepreneurial intentions of students

نیت کارآفرینی entrepreneurial intention	فراوانی frequency	درصد percent
ضعیف weak	13	8.12
متوسط medium	109	68.12
قوی strong	38	23.75
جمع total	160	100

Source: Research Findings

مأخذ: یافته های تحقیق

با توجه به یافته‌های تحقیق، مطالعه‌ی دربان آستانه و همکاران (Darban Astane et al., 2012) نیز نشان داد که مهارت کارآفرینی دهیاران در استان قزوین در حد متوسط بوده است. نتیجه‌ی مطالعه‌ی فیض و صفایی (Fiez & Safaei, 2010) روی این نکته تأکید دارد که هیچ کدام از دانشکده‌های مورد مطالعه در دانشگاه سمنان از نظر کارآفرینی نمره‌ی بسیار قوی به دست نیاوردند که تأیید کننده‌ی نتیجه‌ی تحقیق می‌باشد.

به منظور بررسی ارتباط بین متغیرهای تحقیق ضریب همبستگی پیرسون در بین متغیرها محاسبه شد (جدول ۲). ارتباط بین همه‌ی متغیرها در سطح احتمال ۰/۰۱ مثبت و معنی دار است به جز کنترل درونی و روحیه‌ی توفیق طلبی که در سطح ۰/۰۵ معنی دار شده است و ارتباط بین کنترل درونی و ریسک پذیری که معنی دار نشده است.

جدول ۲- ضرایب همبستگی بین متغیرهای تحقیق

Table 2- Correlation coefficients between research variables

متغیر variables	روحیه‌ی توفیق طلبی The spirit of achievement	اراده will	کنترل درونی Internal control	ریسک پذیری Risks	استقلال طلبی Independ	خلاقیت Creativity	نیت Intent	رفتار Behavior
روحیه‌ی توفیق طلبی The spirit of achievement	1							
اراده determination	0.32**	1						
کنترل درونی Internal control	0.19*	0.24**	1					
ریسک پذیری Risk- taking	0.4**	0.37**	0.15	1				
استقلال طلبی Independence	0.29**	0.62**	0.27**	0.25**	1			
خلاقیت Creativity	0.54**	0.4**	0.29**	0.39**	0.39**	1		
نیت Intent	0.32**	0.66**	0.32**	0.33**	0.54**	0.30**	1	
رفتار Behavior	0.39**	0.58**	0.28**	0.53**	0.28**	0.69**	0.69**	1

Source: Research Findings

مأخذ: یافته‌های تحقیق

در مجموع نتایج مطالعه همچنین نشان داد که بین ویژگی‌های شخصیتی با نیت و رفتار کارآفرینی در سطح ۵٪ رابطه‌ی معنی داری وجود دارد که توسط مطالعات مختلف نیز تأیید شده است. به عنوان مثال در مطالعه‌ی برومند نسب (Bromand Nasab, 2003) بین انگیزه‌ی پیشرفت و خلاقیت با کارآفرینی در بین دانشجویان دانشگاه شهید

چمران اهواز رابطه‌ی معنی داری وجود دارد. در مطالعه‌ی کلانتری و همکاران (Kalantari et al., 2004) نیز بین انگیزه‌ی پیشرفت، ریسک پذیری، نیاز به موفقیت و خلاقیت با کارآفرینی رابطه‌ی معنی داری وجود دارد. به منظور بررسی تأثیر این که کدام متغیر مستقل تغییرات نیت کارآفرینی را بیشتر تبیین می‌کند ابتدا همبستگی پیرسون گرفته شد از آنجایی مقدار همبستگی در سطح ۱ درصد معنی دار شد تمام متغیرهای مستقل در محاسبات رگرسیونی در نظر گرفته شدند. قبل از انجام رگرسیون گام به گام، مقدار هم خطی محاسبه شد که بالاتر از ۰/۱ بود بنابراین بین متغیرهای مستقل هم خطی وجود نداشت. نتایج معادله رگرسیونی گزارش شده است (جدول ۳).

جدول ۳ - محاسبات رگرسیونی گام به گام
Table 3- Stepwise regression analysis

متغیرها variables	B	خطای استاندارد standard error	Beta	T	معنی داری significant
مقدار ثابت Constant	6.31	1.81	3.48	0.001**
اراده determination	1.02	0.097	0.629	10.47	0.000**
کنترل درونی Internal control	0.189	0.71	0.159	2.65	0.009**

** معنی داری در سطح یک درصد، $R^2 = ۰/۴۷$

Source: Research Findings

مأخذ: یافته‌های تحقیق

همان طور که در جدول (۳) آمده است متغیرهای اراده و کنترل درونی می‌توانند ۴۷ درصد از تغییرات نیت کارآفرینی را تبیین کنند و سایر متغیرهای مستقل وارد معادلات رگرسیونی نشده‌اند. این مطلب توسط زالی و همکاران (Zali et al., 2007) نیز به دست آمد و نتایج نشان داد که دانشجویان دانشگاه مازندران بیشتر بر عزم و اراده (میانگین ۷/۸) تأکید دارند. از بین متغیرهای مستقل وارده شده در مدل، متغیر مستقل ریسک و خلاقیت از نمودار حذف شدند.

مدل معادلات ساختاری دو مدل اندازه‌گیری^۱ و ساختاری^۲ را در بین متغیرهای مدل پژوهش مورد بررسی قرار می‌دهد. در مدل اندازه‌گیری، هماهنگی درونی مدل مورد بررسی قرار می‌گیرد که نتایج آن در دو بخش برازش مدل یا میزان انطباق و ضریب همبستگی بین متغیرها ذکر شده است.

روابط علی بین متغیرهای مدل پژوهش در قالب مدل معادلات ساختاری^۳ توسط نرم افزار Amos برآورد گردید. نتایج برآورد مدل اندازه‌گیری در جدول (۴) آورده شده است.

^۱ . Measurement

^۲ . Structure

^۳ . structural Equation Modeling (SEM)

با توجه به معیارهای پیشنهاد شده در جدول مذکور می‌توان نتیجه گرفت که متغیرهای به کار رفته در پژوهش، مدل مناسبی برای تبیین تأثیر مؤلفه‌های روانشناختی بر میزان رفتار کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی است.

جدول ۴- شاخص‌های برازندگی مدل پژوهش
Table 4- Fitness indicators of Research Model

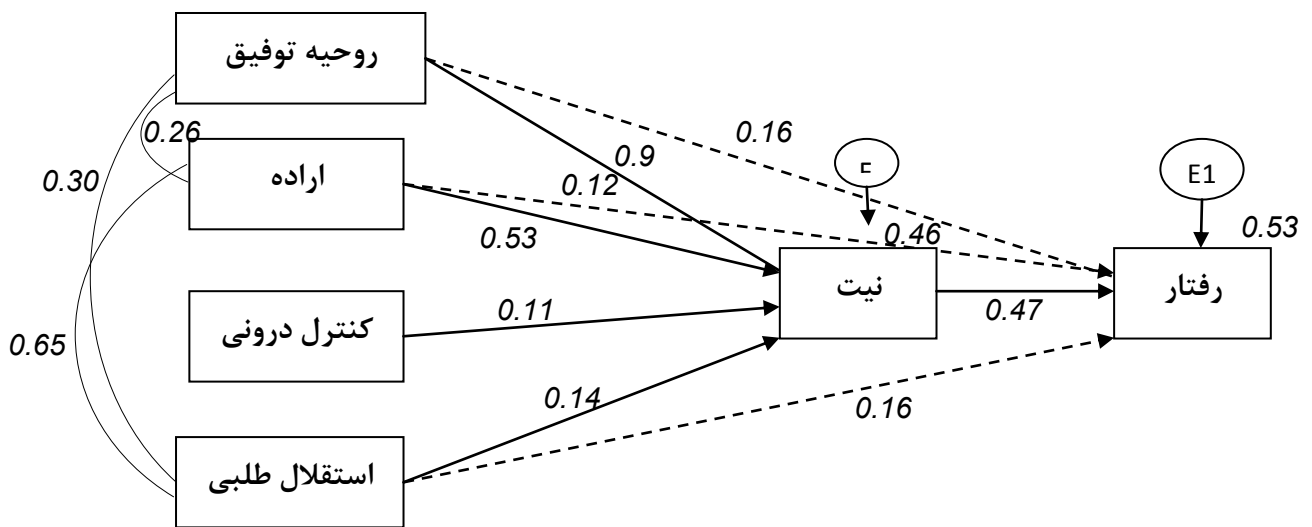
شاخص برازش	معیار مطلوب*	مقدار گزارش شده
Fitness indicator	The desirable criteria	The amount reported
χ^2 / df	≤ 3	3.6 (P= 0.000)
NFI شاخص برازش هنجار شده Normalized Fitness indicator	≥ 0.90	0.96
CFI شاخص برازش مقایسه‌ای Compared Fitness indicator	≥ 0.90	0.97
IFI شاخص برازش افزایشی Increase Fitness indicator	≥ 0.90	0.94
RMSEA ریشه میانگین مربعات خطای برآورد The root mean square error of estimate	< 0.05	0.04

Source: Research Findings

مأخذ: یافته‌های تحقیق

دومین مرحله در برآورد مدل، پس از آزمون نتایج برازش مدل یا برآورد مدل اندازه‌گیری، برآورد مدل ساختاری یا آزمون معنی‌داری ضرایب مسیر فرض شده در مدل پژوهش و واریانس تشریح شده یا ضریب تعیینی است که به وسیله‌ی هر مسیر برآورد می‌گردد. نتایج تحلیل نظرات دانشجویان سال آخر مقطع کارشناسی رشته مهندسی کشاورزی نشان داد که رابطه‌ی مثبت و معنی‌داری بین متغیرهای بیرونی روحیه‌ی توفیق‌طلبی، اراده، کنترل درونی و استقلال‌طلبی با نیت کارآفرینی وجود دارد ($p < 0/01$) (شکل ۲).

از بین متغیرهای مستقل وارده در مدل، متغیر مستقل ریسک و خلاقیت از نمودار حذف شدند. بررسی اثرات سایر متغیرهای مستقل نمایانگر آن است که تمامی این متغیرها، دارای اثرات مثبت و معناداری با متغیر نیت می‌باشند. در این میان به ترتیب، متغیرهای روحیه‌ی توفیق‌طلبی دارای بیشترین ($0/9$) و کنترل درونی، کمترین ($0/11$) تأثیر گذاری بر متغیر وابسته نیت هستند. علاوه بر این، بررسی دیگر رابطه‌ها گویای آن است، متغیرهای استقلال‌طلبی، اراده و روحیه‌ی توفیق‌طلبی می‌توانند به طور مستقیم بر رفتار کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی تأثیر بگذارند. بر طبق شکل (۲)، دو متغیر استقلال‌طلبی و اراده با مقدار $0/65$ ، بیشترین کوواریانس را به خود اختصاص داده‌اند. این مطلب نمایانگر آن است که بین استقلال یک فرد و اراده‌ی او برای انجام کاری، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

شکل ۲- تأثیر مؤلفه های روانشناختی بر میزان رفتار کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی

Figure 2- The impact of psychological factors on agricultural students' entrepreneurial behavior

بررسی اثرات سایر متغیرهای مستقل نمایانگر آن است که تمامی این متغیرها، دارای اثرات مثبت و معناداری با متغیر نیت می باشند. این مطلب تا حدودی توسط بدری و همکاران (Badri et al., 2006) و غفاری (Ghafari, 2009) تأیید شده است. ایشان در مطالعات خود به صورت جداگانه به ترتیب در دانشگاه اصفهان و دانشگاه پیام نور اراک نشان دادند که به جز ریسک پذیری بقیه ی قابلیت های کارآفرینی (شامل استقلال طلبی، کنترل درونی، انگیزه ی پیشرفت و خلاقیت) از حد میانگین بالاتر است.

در مجموع با توجه به اینکه ویژگی های کارآفرینی روی نیت کارآفرینی دانشجویان مؤثر خواهد بود و از سویی دیگر انتظار می رود تا با بهبود نیت کارآفرینی در دانشجویان، مهارت های کارآفرینی در آنان ارتقا یابد، بنابراین نیاز به ارتقای ویژگی های کارآفرینانه در دانشجویان به منظور کارآفرین شدن در آینده و امکان اشتغال مولد و مؤثر در آنان بیش از پیش ضرورت دارد. نتایج مطالعه نیز نشان داد که نیت کارآفرینی در اکثر دانشجویان متوسط است و در این بین ریسک پذیری و خلاقیت که دو ویژگی خیلی مهم برای کارآفرینان و کارآفرین شدن است، از نمودار مورد مطالعه حذف شد. همچنین مطالعات مختلف نشان داد که آموزش های دانشگاهی در پرورش ویژگی های کارآفرینی دانشجویان مؤثر نبوده است در حالی که یکی از مهم ترین و برجسته ترین انتظارات از آموزش عالی، تربیت کارآفرین شدن در دانشجویان است. بنابراین نیاز به بازبینی برنامه های آموزش عالی جهت پرورش ویژگی های کارآفرینی در دانشجویان ضروری و مبرم است و برای این منظور پیشنهاد های زیر ارائه می گردد:

۱. به منظور ارتقای نیت کارآفرینی دانشجویان، برگزاری دوره های تخصصی، سمینارهای علمی، کارگاه های تخصصی با حضور اساتید خبره در رابطه با کارآفرینی متناسب با رشته ها و گرایش های تخصصی دانشجویان توصیه می گردد.

۲. در انتخاب روش‌های آموزشی دوره‌های آموزش کارآفرینی از شیوه‌های عملی استفاده شده و حتی الامکان انتخاب محتوای آموزشی و برنامه‌های درسی مطابق علایق و نیاز دانشجویان باشد.
۳. به منظور ترغیب دانشجویان به موضوع کارآفرینی تشکیل گروه‌های تحقیقاتی پژوهش‌های کارآفرینی در برنامه ریزی‌های آتی دانشگاه و دستگاه‌های اجرایی لحاظ گردد.

References

- Ajzen, I.** (1991), The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50: 179-211.
- Badri, A. Liaghatdar, M. J. Abedi, M. R. and Jafari, A.** (2006), A survey of entrepreneurship capabilities of Isfahan university students. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*, 12, 2: 73-81. (In Persian)
- Bantel, K. and Jackson, S.** (2000), Top management and innovations in banking: does the composition of the top team maked difference. *Strategic Management Journal*, Vol 7: 107-110.
- Barani, Sh.** (2010), Analysis of students' perceptions and expectations of Agriculture of agricultural employment in the college of West Country. Master's thesis in the field of Agricultural Extension and Education, Faculty of Agriculture, Razi University of Kermanshah. (In Persian)
- Bosompem, M. Annor-Frempong, F. and Achiaa, Y.** (2013), Perceived entrepreneurial competencies of undergraduates and self-employment creation after graduation: implication for youth policy in Ghana. *International Journal of Business and Management Studies*, 2 (3): 355-365.
- Bromand Nasab, M.** (2003), The study of Multiple simple relationship Socioeconomic status, achievement motivation, risk-taking, the skills, creativity and self-esteem with entrepreneurship among students of University of Shahid Chamran of Ahvaz, Master's thesis, University of Shahid Chamran of Ahvaz, Faculty of Education. (In Persian)
- Cheraghi, T. and Eshraghi Samani, R.** (2015), An analysis of factors influencing Nomad women' s entrepreneurship in Ilam province. *Journal of Research Rural Economy*, 2 (3): 1-12. (In Persian)
- Chrisman, J. J. Chua, J. H. and Sharpe, P.** (2003), Current trends and future directions in family business management studies: toward a theory of the family firm. *Coleman White Paper Series*, Vol 4: 1-63.
- Connolly, P. M.** (1986), *Entrepreneurs in corporations*. Work in America Institute, Inc.
- Darban Astane, A. R. firoozi, M. A. and Ghadiri Masoom, M.** (2012), The study of relationship between rural administrator's entrepreneurial skills and organizational performance (Case study: Qazvin Rural Administration Province), *Journal of Rural Research*, 3 (9): 27-59. (In Persian)
- Farshad, S. Fathian, M. Ebrahimi, B. and Nalchigar, S.** (2008), Virtual incubators: a tool for developing entrepreneurship in Universities, *Iranian Journal of Engineering Education*, 10 (37): 101-124. (In Persian)
- Fiez, D. and Safaei, M.** (2010), Assessing and comparing personality features of entrepreneurship students of different colleges of Semnan University. *Quarterly of Association of Higher Education of Iran*, 2 (2): 137-159. (In Persian)
- Ghafari, H.** (2009), To investigate entrepreneurship capabilities of the students of Payam Noor University of Arak, National Conference on Entrepreneurship Development in Agriculture Applied Science Education, Mashhad: institute of higher education of Agriculture Applied Science Education of Agricultural Jihad, p 17. (In Persian)

- Ghasemi, J. and Asadi, A.** (2010), Factor analysis of factors affecting on the creating entrepreneurial spirit graduate students (case study: agricultural and natural resources campus of Tehran University). Quarterly of Economic and Agricultural Development (Agricultural Science and Technology), 24 (1): 13-22. (In Persian)
- Hisrich, R. and Peters, M.** (2002), Entrepreneurship: starting, developing and managing a new enterprise , 5th edition, McGraw-Hill higher press, New York,.
- Hosseini, S. M. and Azizi, B.** (2007), Factors affecting the development of entrepreneurial spirit and skills among students of faculty of agriculture, Tehran University. Journal of Agricultural Sciences Iran, 38: 241-251. (In Persian)
- Jarvis, k. Renner, A. Shook, R. and Smith, S.** (1991), Entrepreneurship classroom note, University Alberta Kanada.
- Kalantari, S. Rabbani, R. and Hezar Garibi, J.** (2004), The study of amount entrepreneurship graduates in the field of publications and press. Social Sciences letter, No 23: 171- 189. (In Persian)
- Landstrom, H.** (2005), Pioneers in Entrepreneurship and Small Business Research, Springer, New York.
- Laukkanen, M.** (2003), Exploring academic entrepreneurship: drivers and tensions of university-based business. Journal of Small Business and Enterprise Development, 10 (4): 372-382.
- Masoodnia, E.** (2008), Validity of personality paradigm in the study and prediction of entrepreneurship. Bimonthly Scientific-Research Scholar Behavior, Shahed University, 14 (23): 53-64. (In Persian)
- Mirza Mohammadi, M. H. Amiri, M. and Poortahmasbi, S.** (2009), Study of barriers to development of entrepreneurship at the Shahed University from perspective of faculty in the academic year 2008-2009. Higher Education letter, Vol 1 (4), 33-50. (In Persian)
- Moghimi, S. M.** (2004), Social entrepreneurship. Quarterly of Rahyافت, 29: 49-59. (In Persian)
- Mohammadi, H. R. Ahmadi, A. and Shayan Jahromi, SH. A.** (2011), Study of relationship between personality characteristics with desire to entrepreneurship. Quarterly of Sociological Women, 2 (1): 99-120. (In Persian)
- Moradi, H. Bijani, M. Karami, Gh. and Fallah, N.** (2012), Comparative assessment of affecting psychological traits on agricultural engineering students' entrepreneurship attitudes (case study: agricultural and natural resources University of Khozestan Ramin). Quarterly of Engineering Education in Iran, 14 (53): 65-81. (In Persian)
- Moriano, J. A. and Gorgievski, M.** (2007), Psychology of entrepreneurship: Research and Education. Universidad national education a distancia (UNED) Madrid.
- Pourdariani, A.** (2005), Entrepreneurship., First edition, Institute of Cultural and publishing of Mehrab Ghalam, Tehran, (In Persian)
- Pour Rajab, P.** (2013), The study of entrepreneurial characteristics and factors influencing entrepreneurship. Journal of Entrepreneurs, Vol 4 (23): 24-29. (In Persian)
- Rural Development.** (2007), Sustainable agriculture agenda for the farm bill. Retrieved from: [www. Sustainableagriculturecoalition.org](http://www.Sustainableagriculturecoalition.org).
- Schermerhorn, J.** (2005), Management, 8th editions, John Willy and sons, Inc, New York.
- Stewart, W. H. Carland, J. and Carland, J.** (1998), Is risk taking propensity an attribute of entrepreneurship? A comparative analysis of instrumentation". <http://www.sbaer.vca.edulresearch/1998/ASBE/98asb5/>.
- Tabaraei, M. and Ghasemi, M.** (2007), Agricultural students' attitudes to employment in rural areas and factors affecting it, case study: agricultural college Ferdosi Mashhad University in the academic year 2004-2005. Journal of Agricultural Sciences and Natural Resources, 13 (2): 133- 138. (In Persian)
- Zali, M. R. Madhooshi, M. and Kordnaeij, A.** (2007), Assessing entrepreneurial characteristics of students (case study: Mazandaran University). Journal of Humanities Teacher, Special Management: 81-113. (In Persian)